

Ke zvýšení efektivity součinnosti vojsk v operacích

Redakčně upravený a zkrácený článek generálmajora A. P. Saprykina, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 9/1986.

Dosažení úspěchu v soudobých operacích závisí na mnoha faktorech, mezi nimiž nabývá na zvláštním významu součinnost vojsk. Její obsah se neustále rozvíjí. V operacích Velké vlastenecké války byl předurčen hlavně bojovým složením svazů, důležitostí a způsoby plnění bojových úkolů. Např. v sestavě frontů v závislosti na plnění úkolu a důležitosti směru současně působily od 2 až 3 vševojsových armád, několik svazků (útvárů) druhů vojsk, speciálních vojsk a letectva od 8 až 9 vševojsových, 1 až 3 tankových, 1 až 2 leteckých armád, dále celá řada tankových, mechanizovaných a jezdeckých sborů, desítky svazků (útvárů) různých druhů vojsk a speciálních vojsk. Jejich počty dosahovaly od 100 až 200 do 700 až 800 i více tisíc lidí, od několika stovek do 2 až 3 tisíc tanků a SHD, od 1 až 2 do 10 až 14 tisíc děl a mlometů hlavních ráží, od 150 až 200 do 2 až 3 tisíc letounů. Úspěch frontů takového složení v obranných a útočných operacích zcela závisel na tom, nakolik se velitelům podařilo na základě jednoho plánu organizovat a uskutečňovat sladěné použití svazů (svazků) druhů ozbrojených sil, každého druhu vojsk, maximálně využívat jejich bojových možností.

V poválečném období v důsledku rozvoje vědeckotechnického pokroku vznikly a neustále se zdokonalují principiálně nové druhy zbraní — jaderné a raketové různých určení. Došlo k širokému rozvoji vzdušných výsadkových svazků a útvárů. V armádách USA a dalších států NATO bylo zahájeno vytváření vysoce přesných zbraní. Současně pokračuje proces pancéřování a mechanizace pozemních vojsk, zvyšuje se jejich úderná a palebná síla, aerizace a manévrovost, zdokonalují se dělostřelecké systémy, taktické a vojenské letectvo atd. To všechno mělo za následek zvýšení bojové síly vojsk, zvětšilo počet prvků operační sestavy svazů a přináší zásadní změny do vojenského umění.

Dnes vznikly možnosti vedení mohutných palebných úderů na nepřitele do velké hloubky se současným rozvinutím aktivní činnosti útočného charakteru různorodým složením vojsk současně v různých sférách — na zemi, ve vzduchu, čelně, na bocích a v týlu nepřátelských uskupení s použitím vysoce pohyblivých pozemních vojsk a vzdušného sledu k jejich obchvatu ze vzduchu. Zvláště důležitou úlohu v boji s radioelektronickými systémy vedení vojskům a zbraním má radioelektronický boj. Charakteristickými rysy operací se staly velký prostorový rozmach, vysoká dyna-

mičnost a intenzita sražení na zemi a ve vzduchu, nasycení operačních uskupení, soudobými vysoce efektivními prostředky ničení, široké používání manévru k přenesení úsilí na výhodné směry, včetně obchvatu nepřítele ze vzduchu. Všechno to mělo za následek značné ztížení organizace součinnosti, zvětšení různorodosti forem a metod jejího uskutečňování.

Hlavní formou současné bojové činnosti je vševojsková operace s použitím svazků všech nebo většiny druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a speciálních vojsk. Svým obsahem např. frontová útočná operace bude velmi složitá a může zahrnovat:

— první a další útočné (na vedlejších směrech i obranné) operace armád prvního sledu,

— útočné operace armád druhého sledu,

— vzdušné výsadkové operace,

— bojovou činnost raketového vojska a dělostřelectva, letectva a vojska PVO frontu, svazků a útvarů speciálních vojsk frontové podřízenosti a frontových záloh.

Nejdůležitějšími prvky jejího obsahu budou hromadné jaderné nebo vysoce účinné údery konvenčními prostředky ničení, boj se zbraněmi hromadného ničení, průzkumnými palebnými systémy nepřítele k získání palebné převahy, k vybojování nadvlády ve vzduchu, ochrana proti jaderným a vysoce přesným zbraním.

Vševojsková operace dnes zahrnuje komplex vzájemně co do cíle, úkolů, místa a času spojených operací, sražení, bojů, úderů a manévru různorodých vojsk, vedených podle jednoho zámyslu a plánu silami frontu v součinnosti se svazky různých druhů ozbrojených sil ke zničení protistojícího nepřítele na jednom strategickém nebo několika operačních směrech. Přitom je velmi důležité, aby vševojskoví velitelé a štáby dobře znali bojové možnosti a způsoby použití všech druhů vojsk, sil a prostředků v operaci, velitelé a štáby svazků druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a speciálních vojsk hluboce chápali podstatu soudobých vševojskových operací, mohli v praxi přesně sladit činnost podřízených útvarů v zájmu toho uskupení nebo druhu zbraní, které v dané době hrají rozhodující úlohu při plnění celkového úkolu. Přitom ve spojitosti s narůstáním úlohy vzdušného sledu je zapotřebí hluboce znát principy jeho sladěného použití společně s vojsky, která útočí čelně. **Jednota názorů různých kategorií velitelů a jejich orgánů velení na nové způsoby vedení bojové činnosti je objektivní nezbytností, nejdůležitějším předpokladem vysoké efektivnosti součinnosti všech sil a prostředků.**

Součinnost jako základní princip vojenského umění se dnes stává nejen ústředním prvkem rozhodnutí, ale i nejhlavnější a zásadní otázkou přípravy celé operace. Při řešení této otázky je nezbytné přesně rozdělit úkoly mezi součinnostní vojska, sladit způsoby a doby jejich plnění podle objektů a čar i při společném ničení jednotlivých uskupení nepřítele, stanovit, v zájmu kterého svazu, svazku je organizována součinnost a kdo má zodpovědnost za splnění kteréhokoli úkolu, zásady velení různorodým silám a prostředkům v období společné činnosti. Na tom, jak pečlivě a všestranně to bude všechno promyšleno, zplánováno a rozpracováno při přípravě a s jakou efektivností realizováno v průběhu operace, závisí její úspěch.

Přitom je nezbytné brát v úvahu rychlý průběh operací a v nich rostoucí význam faktoru času. Příprava k útoku v minulosti probíhala v několika týdnech, často i měsících. V soudobých podmínkách je možné na to určovat značně menší dobu a bezprostředně na organizaci součinnosti, bez ohledu na rostoucí objem úkolů, často bude vyčleněna velmi omezená doba. **Proto nejdůležitějším problémem, který stojí před vojenskými kádry, je hledání způsobů kvalitativní organizace součinnosti ve velení v krátkých lhůtách.** Řešit ji a značně zvýšit její efektivnost v operaci je možné uskutečněním řady opatření, mezi kterými má prvořadý význam rozdělení celého kom-

plexu otázek součinnosti podle stupňů velení i v jejich rámci. Jde o přesné rozdělení funkcí jak mezi stupně velení (svazy, svazky, útvary), tak i v jejich rámci — mezi funkcionáři na základě jednoho zámyslu operace a stanoveného způsobu jeho uvedení do života. Je nutné z množství otázek součinnosti vyčlenit nejobecnější a hlavní pro daný stupeň velení. Na každé úrovni je nutné sladit především úsilí přímo podřízených vojsk, sil a prostředků při plnění nejdůležitějších úkolů při zahájení operace na rozhodujících směrech, zabezpečovat přesnou koordinaci úderů jadernými a konvenčními prostředky, rovněž činnosti svazů, svazků a útvarů druhů ozbrojených sil a druhů vojsk mezi sebou a se sousedy ke zmaření překvapivého napadení nepřítelů a zničení jeho nejnebezpečnějších uskupení. Plnění těchto úkolů na druhých směrech je možné nařídít zástupcům nebo podřízeným velitelům. Takový přístup k řešení otázek ke sladění úsilí vojsk vyžaduje na jedné straně rozumnou centralizaci této práce a na druhé straně ponechání široké iniciativy a tvůrčí činnosti na všech úrovních velení.

Součinnost vojsk při přípravě útočných operací v letech Velké vlastenecké války byla organizována podle operačních úkolů (bližšího, dalšího), čas a doby, nejpodrobněji do hloubky bližšího úkolu, zejména na první den. Přitom hlavními dílčími úkoly, na jejichž základě bylo nejpodrobněji sladováno úsilí činnosti vojsk, byly:

- dělostřelecká a letecká příprava,
- průlom obrany nepřítelů,
- zasazení rychlých skupin, druhých sledů a záloh do sražení,
- odražení protiúderů a zničení záloh nepřítelů,
- násilný přechod širokých vodních překážek atd.

Podstata a obsah operačních úkolů v soudobých operacích budou složitější a množství a možnosti vojsk, která se zúčastní jejich plnění, se značně zvyšují. Ovšem obecné zásady organizace součinnosti se uchovávají, ale do metod jejího uskutečnění je zapotřebí vnést řadu podstatných změn.

Soudobá operace s využitím výpočetní techniky je programována (modelována) a čím více je k dispozici údajů o situaci, tím podrobněji je zpracovávána. Na základě toho jsou důkladněji připravovány plán operace a zásady součinnosti vojsk v ní. Nakonec v podmínkách jejího dynamického rozvíjení je velmi obtížné předem všemožno předvídat a zplánovat i s využitím výpočetní techniky. Rychlý přechod vojsk od jedné činnosti ke druhé vyžaduje častěji než v minulosti sladovat jejich úsilí při plnění jednotlivých úkolů. **Proto práce v rámci organizace součinnosti při přípravě operace musí být dnes chápána jako základ, výchozí bod, jako opora k rychlému reagování na změny situace v průběhu vedení bojové činnosti.**

Vzhledem k vysoké dynamičnosti soudobé operace, pravděpodobnosti častých a zásadních změn v situaci musí být součinnost při přípravě operace nejpodrobněji organizována na první hodiny a dny i v celku ke sladěnému uskutečnění řady důležitých, průřadových operačních úkolů. Např. na rozdíl od minulé války vedení palebných úderů dalekonosnými prostředky bude uskutečňováno do hloubky jak bližšího, tak i dalšího úkolu, tj. do celé hloubky operační sestavy nepřítelů. Všechny otázky sladění úsilí vojsk v daném případě musí být řešeny podrobně a přesně. Druhý dílčí úkoly do hloubky bližšího úkolu je účelné zpracovávat více spojenými opatřeními a přihlížet k tomu, že na základě konkrétně vzniklé situace budou upřesňována před zahájením a v průběhu další činnosti vojsk. K včasnému splnění dalšího úkolu je nezbytné svazům a svazkům stanovit orientační zásady jeho splnění a termíny dosažení konečných čar.

Základem praktické práce při organizaci součinnosti je plán operace. Jak ukazují zkušenosti z Velké vlastenecké války, rozpracování speciálních náročných plánů sou-

činnosti s podrobnými zásadami činnosti vojsk podle všech nejdůležitějších dílčích úkolů v operačním měřítku, nebylo vždy vyzváno reálnými požadavky velení. To mělo svůj význam při delších lhůtách na přípravu operace. Při omezené době, jako doplněk k plánu operace, byla zpracovávána nařízení velitele, a ke splnění jednotlivých úkolů připravovány nezbytné propočty, tabulky a signály součinnosti. O všem plánu prací k její organizaci byl ve všech případech rozpracováván.

Praktická práce velitelů a štábů při organizaci součinnosti, v závislosti na délce času, je uskutečňována různými metodami v souladu s konkrétními podmínkami situace. Přitom je účelné využívat zkušeností z Velké vlastenecké války. V mnoha operacích součinnost mezi armádami (svazky), druhy vojsk byla zpočátku organizována při stanovení bojových úkolů vojskům na mapě a v terénu. V dalším byla rozpracovávána na všech stupních na speciálních cvičeních (hrách) a zaměstnáních. Na taktických stupních rozpracování končilo cvičeními v terénu, často i s bojovou střelbou. V případě dostatečné doby na přípravu operace byla organizována postupně: na začátku u frontu, potom u armád a nakonec již u svazků a útvarů.

Na základě analýzy zkušeností velitelů a štábů při organizaci součinnosti v operacích minulé války je možné udělat závěr o nezbytnosti konání této práce s přihlédnutím k situaci a časovým možnostem, a to různými metodami. Je ovšem nutné připustit, že největší efektivnost sladění úsilí uskupení sil a prostředků je dosažováno, je-li organizováno současně za přítomnosti velitelského sboru všech podřízených a součinnostních svazů, svazků a útvarů. Kromě pokynů velitele si mohou podřízení lépe ujasnit úkoly součinnostních vojsk a vyměňovat si názory o nejlepší způsobu činnosti v rámci plnění odpovídajících úkolů frontů nebo armád.

Je-li operační úkol plněn společně několika svazy, které jsou ve složení určitého úderného uskupení, a součinnostními útvary druhů vojsk a speciálních vojsk, pak jejich úsilí může být sladěno jen za přítomnosti velitelského sboru těchto sil a prostředků. Se svazy a svazky, které působí na samostatných směrech, může být součinnost organizována odděleně. Někdy k prověření ujasnění zásad splnění zvláštního operačního úkolu u podřízených může být uskutečněna doplňková práce k organizaci součinnosti zvláště s každým svazem. Taková metoda se může stát hlavní v průběhu operace, kdy charakter plněných úkolů a samostatná činnost vojsk na směrech nevyžadují současně sladění úsilí s jinými svazy.

V soudobých podmínkách, tak jako i v minulosti, může být používáno různých metod organizace součinnosti, včetně **velitelsko-štábních cvičení a válečných her** s velitelským sborem. Mohou být konány na začátku přípravy po ukončení plánování na základních stupních velení. Jejich hlavním cílem bude podrobnější sladění činnosti všech sil a prostředků podle různých variant situace v průběhu splnění operačních úkolů. V tom případě se organizuje součinnost hlavně na mapě, avšak jednotlivá období mohou být rozpracována na plastickém stole nebo přímo v terénu. Je velmi důležité, aby velitelé a štáby mohli přesně propočítat možnosti vlastních vojsk, určit způsoby jejich činnosti při plnění odpovídajících operačních úkolů a kromě toho prověřit efektivnost každého z nich s využitím výpočetní techniky.

Práce při organizaci součinnosti na plastickém stole umožňuje názorně a podrobně sladit použití vojsk, sil a prostředků, zvláště na období plnění prvního nebo dalšího operačního úkolu.

Součinnost v terénu na operačním stupni je zpravidla organizována v těch případech, dovoluje-li to čas. Zpravidla ji bude velitel řídit na směru hlavního úderu z jednoho nebo několika stanovišť do hloubky viditelnosti. V závislosti na podmínkách situace může být práce v terénu konána v různé posoupnosti. Nejdříve může udělat rekognoskaci a organizovat součinnost v celku, v měřítku celého svazu, s přizváním

podřízených na určené stanoviště, potom podrobněji podle směrů s postupným výjezdem ke každému svazu nebo svazku.

Může být používáno i takové metody, kdy velitel organizuje součinnost na hlavním a jeho zástupci na dalších směrech. Přitom zvláštní pozornost je nutné věnovat utajení přesunu a práce velitelského sboru v terénu.

V podmínkách **omezených lhůt** přípravy operace je účelné organizovat součinnost v rámci svazů v plném rozsahu na mapách a na nejdůležitějších směrech i v terénu. V některých případech mohou být nejdůležitější otázky součinnosti ve svazech doručovány podřízeným při vydávání úkolů nebo při výjezdu funkcionářů k vojskům, štábům a předávání nařízení velitele.

Při přípravě plánovaného operačního úkolu v jakýchkoli podmínkách je nutné organizovat ji podrobně bez šetření sil a času k zabezpečení všestranně sladěného použití všech sil a prostředků. Jedině za takového přístupu k tomuto problému je možné dosáhnout sladěné a efektivní činnosti všech vojsk, která se zúčastní operace.

Součinnost vojsk organizuje osobně velitel za účasti hlavních funkcionářů polního velení, velitelů podřízených a součinnostních svazů způsobem **osobních nařízení o zásadách součinnosti, postupného rozboru činnosti vojsk, sil a prostředků, rozehry hlavních operačních (taktických) období atd.**

Pro efektivnost organizace součinnosti je nezbytné, aby všichni účastníci hluboce pochopili zámysl operace, ujasnili si své úkoly a přijali rozhodnutí v souladu s nimi, aby šéf všestranně zabezpečil její konání v určené době.

Posloupnost závisí na zvolené metodě. Např. při **organizaci součinnosti na mapách nebo na plastickém stole může velitel** nejprve stanovit podřízeným cíl a plán nastávající práce, vyhlásit zámysl operace a ukázat hlavní a mezilehlé operační úkoly. Přitom zpravidla objasňuje jednu z možných variant situace, která může vzniknout na začátku plnění prvního mezilehlého úkolu s použitím buď všech druhů bojových prostředků, nebo jen konvenčních zbraní, ukazuje síly a prostředky svazů a druhů vojsk, které se zúčastní jeho dosažení, způsob jejich sladěné činnosti podle úkolů, čar, směrů, objektů a času.

K hlubokému ujasnění otázek součinnosti velitelským sborem je účelné vyslechnout krátké návrhy podřízených velitelů a náčelníků o způsobech činnosti a zásadách použití odpovídajících svazů, svazků a útvarů v průběhu společného plnění určitého operačního úkolu. Přitom se v první řadě vyslyší velitelé, v jejichž zájmu se součinnost organizuje, nejčastěji vševojskových svazů a svazků. Velitelé a náčelníci druhů vojsk a speciálních vojsk přednášejí návrhy o činnosti podřízených sil a prostředků při plnění daného úkolu s přihlédnutím k možnému působení nepřítele. Tyto návrhy nemusí být výkladem přijatých a schválených rozhodnutí. V nich je nezbytné přesně ukázat způsob a posloupnost společné činnosti různých uskupení vojsk a sil co do cíle, času a místa.

Procesu přednášení návrhů velitel upřesňuje jednotlivé otázky a upravuje plánované zásady součinnosti. Po ukončení sladění úsilí vojsk podle dané varianty situace může buď schválit probíraný způsob činnosti vojsk, sil a prostředků, nebo upřesnit nařízení o koordinaci jejich úsilí v průběhu plnění operačního úkolu.

Aby byly kvalitně splněny práce při organizaci součinnosti, musí se velitel osobně pečlivě na ni připravit, promyslet způsoby nejúčinnějšího použití vojsk a sil při náhlých změnách situace, kromě toho i způsob změny úsilí svazků a útvarů ke splnění překvapivě vzniklých úkolů a jejich zdvojení různými uskupeními sil a prostředků. Takovým způsobem je organizována práce i k dalším mezilehlým úkolům, ovšem s menší podrobností.

Sladění úsilí vojsk způsobem rozehry hlavních období bojové činnosti je charakterističtější pro velitelsko-štabní cvičení, válečné hry, štabní nácviky, konaných k prověření otázek součinnosti. Přitom na první a další dílčí operační úkoly mohou být rozpracovány speciální náměty s rozhodnutím velitele a vydáním úkolů vojskům. Po přijetí rozhodnutí velitelem se uskutečňuje sladění způsobů jejich plnění. Nezbytnost v takové variantě probírání součinnosti vzniká nejčastěji při průlomu obrany, použití vzdušných výsadků, násilném přechodu širokých vodních překážek, zasazení druhého sledu do sražení a v jiných podmínkách situace. Rozehra činnosti vojsk v těchto případech je vedena nejen po hodinách, ale i v minutách.

Za výchozí se zpravidla používá času „C“. Z jeho významu se stanoví mezilehlé lhůty, s jejichž využitím se prověřuje znalost podřízených způsobu plnění úkolů na daném časovém úseku a sladují se způsoby činnosti součinnostních svazků a útvarů.

Např. v operacích Velké vlastenecké války při průlomu obrany nepřítel z bezprostředního dotyku s ním byl stanoven čas „C“ k době vyjití útočících vojsk na přední okraj nepřátelské obrany a na základě toho probíhala rozehra bojové činnosti. Přitom velitel stanovil jen čas (např. „C“ — 30 min) a vyžadoval od podřízených krátké objasnění činnosti vojsk v tomto období.

V soudobých podmínkách obsah takového období, spojeného s průlomem obrany, bude jiný a vzhledem k tomu i způsob jeho rozehry musí být připraven na základě možné situace podle času a čar. Nezávisle na podmínkách, metodách a zásadách práce při organizaci součinnosti je důležité, aby podřízení si důkladně osvojili obsah bojových úkolů, způsoby a lhůty jejich splnění.

Z toho všeho je zřejmá úloha přesné organizace součinnosti vojsk při dosažení úspěchu operace. Bojové zkušenosti svědčí o tom, že i sebemenší nedostatky sladění činnosti vojsk oslabují jejich úsilí a často mají za následek zmaření bojů a operací.

Nejdůležitější podmínkou dosažení úspěchu **v průběhu operace** je cílevědomá činnost velitelů, náčelníků a štábů k udržování pevné součinnosti vojsk a jejímu rychlému obnovení v případě narušení. Proto může být zapotřebí, v souladu se vzniklou situací a rozhodnutími k rozvíjení operace, aby:

- v krátké době zabezpečovali organizované a včasné přenesení úsilí hlavních sil svazů na nové směry,
- sladili údery pozemních, vzdušných výsadkových a leteckých uskupení na nové objekty a na nově vzniklých směrech,
- koordinovali zásady vzájemné činnosti a využívání výsledků ničení nepřítel k dosažení jeho rozhodného zničení.

Sladění splnění operačních úkolů v podmínkách vysoce manévrové činnosti předpokládá především využívání útočícími vojsky nejefektivnějších prostředků ničení, které zabezpečují spolehlivé zničení životně důležitých objektů nepřátelských uskupení.

Při dosahování přesné a nepřetržité součinnosti velitelé a štáby systematicky analyzují a prognózuji situaci, stanoví způsoby a posloupnost činnosti vojsk, sil a prostředků podle cíle, času a místa v průběhu přímých rozhovorů s veliteli a štáby podřízených, přidělených a podpůrných vojsk, sladují jejich úsilí a organizují vzájemnou pomoc, upřesňují zásady vzájemného spojení, varování, ukazování cílů a na vedení.

K zabezpečení nepřetržité součinnosti je významná úloha stále a přesné informovanosti podřízených, součinnostních vojsk a sousedů o situaci, včasného doručování upřesněných úkolů a způsobů společné činnosti při jejich splnění.

Při náhlé změně situace a nutnosti splnění nových, překvapivě vzniklých úkolů vyžaduje nově organizovat součinnost na odpovídajícím směru, často způsobem výjezdu velitele a představitelů štábu k podřízeným štábům a vojskům.